

Balkan Konferansları[*]

NAKLEDEN:

Yardımcı Müderris: Dr. MUHLİS ETEM

Balkan memleketlerinin anlaşması. Balkan birliği. Balkan konferansları.

Dünyanın siyasi ve iktisadi buhran içinde çırpındığı, milletlerin cihan iktisadiyatından ayrılarak Otarki denilen kapalı iktisat sistemine geçdiği ve iktisadi milliyetçiliğin en radikal, en keskin şeklini aldığı bir sırada cenubi ve şarki Avrupada bir birlik hareketi belirdi.

Avrupanın bu ucunda, yani Balkanlarda toplanmış memleketler, sair Avrupa hükümetlerinin nüfuz ve tesirlerinden az çok kurtulur kurtulmaz, yeni siyasi ve iktisadi münasebetler, bağlantılar tesis etmek istemişlerdir.

Siyasi ve iktisadi istiklallerin temini hususunda yapılacak ilk iş birbi-

[*]

- 1) Dr. Gross Balkan konferansı, Leipzig 1929.
- 2) Balkan İktisadiyatı, toplayan ve türkçeye çeviren Dr. Muhlis Etem İstanbul 1933.
- 3) Balkan konferansına ait yazılar ve zapıtlar....

Bu satırların yazıldığı sıralarda Çekoslovakya, Yugoslavya, Romanya ve ondan evvel Polonya, Çekoslovakya ve Yugoslavya arasında yapılan bazı anlaşma ve uzlaşmaların Balkan birliğini sarsacağı görünüyor. Daha ziyade siyasi menfeatlara istinat eden bu blokların iktisadi esasa dayanan veya dayanması icap eden Balkan birliğini sarsmaması iktiza eder. Fakat siyasetin iktisadiyata hâkim olduğu ve iktisadiyatı dikte ettiği bu devirde büsbütün optimist de olmak tehlikelidir. İktisadi noktai nazardan Balkan birliğinin lüzum olduğu kanaatindeyiz.

M. E.

rine benzeyen ve çok sahalarda birbirine ilişikli olan Balkan devletlerinin muayyen gayelerde birleşerek bir iş birliği kurmaları idi. « Balkan Balkan devletlerindedir» dövizini ile ortaya atılan fikir bilhassa son seneler zarfında Romanyadan başlayarak Yugoslavyaya, Bulgaristana, Yunanistana, Arnavutluğa ve Türkiyeye kadar yayıldı. Az zaman zarfında benimsenen Balkan birliği fikri bilhassa şu cihetten ileri geliyordu:

Büyük devletler Balkan memleketlerine tesir ediyor ve bunları sair menfaatlar uğrunda bir alet olarak kullanıyorlardı. Eski Avusturya Macaristan imparatorluğu ve Rusyanın imperialist siyasetleri Balkan memleketlerini ne kadar oynatmış, sıkışmış ve birbirleriyle geçimsizliğe sebebiyet vermişti. Sair ecnebi devletlerin Balkan siyasetlerini başlı başına tetkik edilecek birer meseledir. Biraz Balkan tarihini tetkik edecek olursak, büyük imperialist devletlerin siyasi ve iktisadi anlaşmalarda daima engel olduğunu görürüz. Meselâ 1897 senesinde Sırbistan ile o zaman Türkiye idaresinde bulunan Bulgar milleti arasında Bükreşte bir mukavele yapılmıştı. Bu anlaşmada Sırp ve Bulgarları birleştirecek bir Yugoslavya imparatorluğu tesis edilecek ve bu ülkenin başına Sırp kralı getirilecekti. Bu mukavele daha doğrusu bu teşebbüs tahakkuk edemedi. Meseleyi haber alan büyük devletler buna mani oldular.

Avusturya Macaristan 1880 senesinde, yani Bulgaristanın istiklâlinden sonra akdi kararlaştırılan bir Sırp - Bulgar gümrük ittihadına mani oldu. 1885 de de bir Sırp - Bulgar harbine sebep oldu. Bulgaristan şarki Rumelinin kendine iltihakından sonra büyük ve kuvvetli bir Balkan devleti olmuş fakat siyaseten yine Rusyanın nüfuzu ve himayesi altına girmişti.

Sırbistan Kara Yorgi hanedanı zamanında Avusturyanın himayesinden kurtulup Rus tesiri altına girdiği zaman, Avusturya ve Macaristan tarafından bir gümrük harbine sürüklenmiş ve iktisaden sarsılmıştır.

1905 senesinde Rusyanın siyasi nüfuzundan kendini kurtaran Bulgaristan Sırbistanla ikinci bir gümrük birliğine teşebbüs ettiği zaman yine Avusturya araya girmiş ve buna mani olmuştur. Yine bu imperialist devletlerin nüfuzu altında Balkan devletleri bir araya gelerek Türkiyenin üzerine yürümüşlerdi. Balkan harbi sonunda İtalyanın delâletile araya sıkıştırılan Arnavutluk ile Adriyatik denizine yaklaştırılmayan Sırbistan, Makidonyanın da Bulgaristana vadedilmiş olmasından dolayı denizsiz kalmıştı. Makidonya için Bulgaristanla yapılan bir savaşta Bulgaristan mağ-

lûp çıkmıştı. Bulgaristanın Silistre meselesinden dolayı Romanya ile giriştiği mücadele daha ziyade mevzii ve millî bir mahiyeti haizdi. Buna rağmen Balkan devletleri istiklâllerini yine bu imperialist devletlerinin nüfuz ve siyasetlerine medyundular. Bu memleketler elde ettikleri istiklâl ve hürriyetten tam bir şekilde istifade edemedi yeni bir belâ ile karşılaşmışlardır.

Evvelâ Büyük devletlerin siyasi hakimiyetini tanımak saniyen onların müstemleke siyasetlerine de boyun eğmek mecburiyeti hasıl oluyordu; çünkü her Balkan hükûmeti millî emel ve menfaatlerinin takviyesi için onların himayelerine muhtaçtı. Umumî harp bu memleketleri de içine almış fakat sonra bunları kendi başına terketmiştir.

Hakikatte Sulh muahedeleri Balkan devletlerinden yalnız ikisine, Romanya ve Sırbistana umdukları araziye ve millî menfaatları temin etmiştir. Bulgaristan bundan çok zarar görmüş, Arnavutluk komşu memleketlerde yaşayan Arnavutları bir çatı altına toplamağa muvaffak olamamıştır. Yunanistan garbi Anadolu da yaşayan Yunanlıları mübadele tarikile memlekete çekebilmiştir.

Fakat bütün bunlara rağmen hali hazırın siyasi şeraiti Balkan devletlerinin birleşmesine eskisinden daha ziyade müsait bir vaziyet arz ediyor.

Osmanlı İmparatorluğunun bozulmasını müteakip, Türklerin ana yurdunda yeni, gene hür ve hudutları dahilinde sıhhatli bir devlet doğdu. Yunan - Türk mesaili son İstiklâl harbi ve Lausanne Sulh muahedesinin şartlarına binaen yapılan mübadeleler sayesinde kat'i bir surette halledildi. Ve bu hâdise iki memleketin karşılıklı menfaat elde etmelerini ve dostça iş görmelerini temin etti.

Halbuki Arnavutluğun ve bilhassa Bulgaristanın vaziyeti daha güçtür. Arnavutların büyük bir kısmı Yukoslavyaya ait olan arazide yaşıyor, bundan dolayıdır ki bugün Arnavutluk akalliyet meselesinin daha müsait bir şekilde halledilmesine taraftarıdır. Bulgaristan bu Sulh muahedelerinden pek çok zarar gördüğü iddiasındadır; bu zararlar bilhassa tamirat bedeli vermek hususunda, Adalar denizi mahrecinden mahrum edilmesi, İkinci Balkan harbinden sonra Bulgaristana ilhak olunması icap eden Makidonya, Trakya, Dobruca gibi ekseriyetle Bulgarla meskûn olan yerlerin gene Bulgaristana verilmemesi suretinde tecelli ediyor.

Bulgaristan Makidonya meselesinin halli hususunda Sulh muahedelerinin

serbest bir amme reyine müracaat etmek suretile tashihini talep etmekte ve Trakya, ve Dobruca ve Besarabya akalliyetlerinin ciddi bir surette himayesini istemektedir.

Makidonya meselesi bilhassa Yugoslavyaya ait kısımla alâkadardır. Yunanistanla olan muhacir mübadelesi kısmen — Türkiye - Yunanistan mübadele meselesi gibi — halledilmiştir.

Makidonyadan ve Trakyanın Yunanistana ait kısmından bir çok Bulgar Bulgaristana iltihak etmiştir. Bu muhacir akını dolayısıyla ortaya çıkan mülkiyet meseleleri Mollow Kaphandaris itilâfından sonra mevzuubahs olmuş, fakat bilâhare halledilmiştir.

Bulgaristan eski Adalar denizine olan mahrecini isterse bu arzusu ancak Alexandropol-Dedeağaç körfezi vasıtasıyla tatmin edilebilir. Fakat bu hal suretini evvelâ Yunanistan reddedecek ve mali müşkülâtın dolayı Bulgaristanın bu arzusu yine akim kalacaktır.

Bu sebepler tahtında Bulgaristan ve Arnavutluğun akalliyetler ve en müşkül meseleyi teşkil eden Makidonya meselesinde Balkanlarda tehlikeli olacakları zannolunmaktadır; buna Yugoslavyadaki Sırp ve Hırvatlar arasındaki gerginlik te inzımam etmektedir.

Balkan yarım adasında haricî siyaset tamamen değişmiştir. En mühim siyasi rakipler, Avusturya - Macaristan monarşisi, Çarlık Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu ortadan kalkmıştır. Bu gün onların yerini İtalya, Fransa Sovyet Rusya, İngiltere ve Çekoslovakya tutuyor. Bunlar iktisadî menfaatlerle beraber bilhassa siyasi gaye ve menfaatle Balkan meselelerini gözden kaçırmıyorlar. Almanya, Amerika B. devletleri Balkanla yalnız iktisaden alâkadardır. Fakat Balkan hükümetleri de kabil olduğu kadar istiklâllerini muhafaza etmek hususunda azmetmiş bulunuyor ve müstemleke siyasetine girmekten çekiniyorlar. (Arnavutluk bir istisna teşkil ediyor).

Bilhassa kültürel ve iktisadî sahada büyük mıkyaasta ecnebi sermayesine muhtaç olan Türkiye buna azamî dikkat ediyor. Sair devletler ecnebi sermayesine karşı nispeten daha dostane bir vaziyet almakta ve haricî siyasetlerinde alacaklılarının arzularını ekseriyetle isaf etmekle beraber, bazen her fırsattan istifade ederek Hürriyet ve istiklâllerini müdafaa etmektedirler. Büyük devletler, artık eskisi gibi Balkan memleketlerinin menfaatleriyle oynamıyorlar.

Balkan devletleri Sulh muahedelerinin çizdiği esaslar dahilinde kültürel bir inkişafa doğru gidiyor.

Balkan harbine kadar Osmanlı İmparatorluğu ile hürriyet uğrunda mücadele eden bu devletler yine aynı menfaatler peşinde vasatî ve garbî Avrupa ile çarpışmaya başlamışlardır.

Avrupanın medeniyet ve kültürünü uzun müddet taklitten sonra millî kültürü inkişaf ettirmek arzusu baş göstermiş ve Avrupayı taklit ederek vücuda getirdikleri eserleri kendi kendilerine başarmağa başlamışlardır.

Balkandaki bu son vaziyetten sonra Balkan milletlerini birbirine bağlamak, fikren birleştirmek arzusu uyandırmıştır. Bu birleşmenin Balkan devletleri için faydalı neticeler doğuracağı kanaati hasıl olmuştur. Esasen, bizans imparatorluğu ve Osmanlı hakimiyeti zamanında bu günkü Balkan memleketleri — (vasatî Avrupa ve İtalyan kültürü tesiri altında kalmış bazı Romen ve Slav memleketleri istisna edilecek olursa) — aynı siyasi sistemlerle birbirine çok benzeyen medeniyet ve kültürlerle aynı mukadderat ile asırlarca müşterek bir hayat yaşamışlar ve birbirlerinin içtimaî, harsî ve iktisadî hayatlarına tesir etmişlerdir.

Balkanı yakından tanıyan ve bu memleket dahilinde seyahat eden her hangi bir kimse bu memleketlerin bünye itibarile birbirine ne kadar benzediğini görür.

Balkan devletlerinin siyasi ve lisan hudutlarını tefrik edemez ise memleketi derhal tayinde müşkülât çeker.

Kültür ve ziraat tarzları, adet, an'ane ve seciyelerinde bu muhtelif memleket insanlarını ayıracak fazla bir hususiyet yoktur.

Hakikat halde, aynı memleketin muhtelif kısımları arasındaki içtimaî, kültürel, iktisadî farklar meselâ Yugoslavya, Romanya veya Anadolu ülkesi arasındaki farktan çok daha büyüktür.

İnsan tiplerinde bile benzerlik vardır, bu insanlar arasında ırk itibarile de büyük tezatlar yoktur.

Bütün Balkan milletleri karışık milletlerdir, Balkan yarım adasının ilk sakinleri olan Trakyalılar bile böyle karışık bir ırk arzeder.

Arnavutlar, Yunanlılar, Romenler bilhassa Slavlar, frenk, cermen, macar bilhassa Bulgaristanda ve Tatar - Türkmen unsurlarından terekküp ederler.

Ayrı ayrı kavimler arasında muayyen bir kan karabeti vardır, bu karabetin daha uzak rabitaları diğer devletlere kadar uzanır; bu suretle muhtelif milletler, meselâ bir taraftan Balkan Slavları diğer taraftan da Romanyalılar yahut Yunanlılar arasında çok büyük farklar görülür.

Balkan kültür ve medeniyeti

Haddi zatında Romen dolayısıyla Bizans - Slav - Türk ve kısmen vasatı Avrurupa kültürlerinin imtizacile husule gelmiş olan Balkan memleketleri kültüründe yine bir hususiyet müşahede olunur. Bu müşterek vasıf hemen aynı olan halk san'atında göze çarpar. Meselâ musiki, edebiyat (el işleri) sahalarında birbirine çok benzeyen adet ve an'anelerde ve kısmende halkın aynı olan din ve itikadında görülür.

Balkan milletleri zihniyet ve yaşayış itibarile birbirine benzer; bu müşabehet bu milletlerin iktisadî hürriyetlerinin birbirine benzemesinden neş'et eder; iktisadî hürriyetlerdeki müşabehet aynı coğrafi vaziyet arzelmelerinden ileri gelir. Bütün Balkan memleketleri ziraat memleketleridir, hemen hepsi ham madde istihsal eder. İhracatlarının $\frac{1}{6}$ 60 - 80 i ziraat ve orman mahsullerinden tereküp eder. Sanayileri kendi ihtiyaçlarına göredir. İthalatları, bilhassa sanayi mamulâtından teşekkül eder. Yunanistanda bilhassa ticaret, denizcilik ve kısmen sanayi mühim bir rol oynar; bu memleketin ithalatı daha ziyade ziraat ve orman mahsullerinden ve madenlerden ibarettir. Sanayi faaliyeti azdır. Ecnebi sermayesi ancak istihsal vasıtaları şeklinde memlekete girer. Balkan memleketleri arasında ticaret ham madde ve gıda maddelerinden ibarettir. Bu mübadele miktar itibarile çok haizi ehemmiyet olmadığı için memleketler arasında bu hususta bir rakabet mevzuubahs olamaz. Milli piyasalar arasında zuhur etmeyen bu rakabet ecnebi piyasalarında kendini gösterir; çünkü buralarda muhtelif Balkan memleketlerine ait aynı mahsuller birbirile karşılaşır. Meselâ Romanya hububat ve odunu ile Yugoslavya hububat ve odunu, Yunan Türk tütünleriyle Bulgaristan tütünü, Yunan meyvalerile Türk meyvaları yemişi (Üzüm, kuş üzümü, incir ve zeytin yağı) ve Türk halılarile Yunan halıları arasındaki rakabet bilhassa zikre şayandır. Müşterek bir ticaret siyaseti bu memleketler arasında tecelli eden.

rakabeti ve bundan doğan mahsurları ortadan kaldırabilir. Bu memleketler aralarında anlaşarak dahili bir piyasa ihdas ederlerse kendi mahsul ve mamullerine daha emin ve daha yakın bir mahreç bulmuş olurlar.

Kısaca diyebiliriz ki, bütün siyasî maniaları bertaraf edildiği takdirde, müsrerek mazî, kan ve ırk irtibatları ve birbirine müşabih iktisadi, ictimai, ve kültürel vaziyetler interbalkanike bir anlaşma ve teşriki mesai yaratacaktır. Balkanlardaki iktisadi ve ictimai vaziyetlerin iptidailiği milletlerin birbirine yaklaşmasında bir esas olabilir; aynı zamanda dünya iktisat buhranının mevcudiyeti de milletlerin birleşmesinde ikinci bir amil olacaktır, esasen iktisadi tazyıkların çoğaldığı bu zamanlarda birleşmek ve anlaşmak arzusu artar.

Balkan konferansı Balkan milletlerinin birbirile anlaşmalarını ve iş birliği tesis etmelerine yardım edecektir; daha doğrusu müstakbel kooperasyona zemin hazırlayacaktır. Bu konferanslar Balkan milletlerinin birlikte çalışmaları için bazı teşkilât vücuda getirecek ve karşılıklı menfaatları tanzim ve müdafaa edecektir. Bu suretle milletler birbirlerini daha yakından tanımak fırsatını elde edecekler, daha sıkı münasebete gelecekler ve bunun neticesi olarak anlaşmazlıklar ortadan kalkacaktır.

Birinci Balkan konferansı beynelmilel sulh konferansında verilen karar mucibince 1930 senesinde Atinada aktedildi. (Bu kararı veren beynelmilel sulh konferansı 1929 senesinde yine Atinada 27 inci ictimainı aktetmiştir.) İkinci Balkan konferansı 1931 senesi 1. Teşrininde İstanbul ve Ankarada aktedildi. 3 Balkan konferansı 1932 1. Teşrininde Bükreşte aktedildi. Bundan sonraki konferanslar sırasile Belgratta, Sofyada Tiranda aktedilecektir.

Balkan konferansı eski Yunan başvekili «M. Alxendro Papanastassiu» nun teşebbüsü ile vücude gelmiştir. Balkan konferanslarına en ziyade rağbet gösteren Yunanlılardır, ve bu seferde yine en çok onlar alâka göstermişlerdir. Yunanlılar muhtelif teklif ve projelerle ön safta çalışıyorlar ve bu mesailerinde bilhassa Türkler tarafından himaye görüyorlar. Balkan konferansı Balkan memleketlerinin en ileri gelen şahsiyetlerinin hususi teşebbüsleri neticesinde vücude gelmiş ve altı Balkan hükümetinin milli gruplarını temsil eden delegelerden fakat milletler cemiyetinde olduğu gibi hükümet mümessillerinden teşekkül etmemiştir.

Her Delegasyon azasının büyük bir kısmı devlet ve şehir

mümessillerinden müteşekkil olup hükümetlerinin muvafakatı ile tayin olunur. Bunlardan maada senelik umumî toplantılara konferansın akteildiği şehirde bulunan sair devletlerin diplomatik mümessilleri ve nihayet o memleketin hükümet mümessilleri de resmî bir surette iştirak ederler.

Bu sebeplerden dolayı Balkan konferanslarının yarı resmî bir mahiyet kesp ediyor.

Bu esaslar dahilinde Balkan konferansında verilen kararlar muhtelif devletleri kat'î taahhütlere sevk etmez. Her millî gruk konferansın verdiği kararları kendi hükümeti tarafından kabul ve tatbik edilmesi için uğraşır. Konferansın dileklerinden biri de altı devletin hariciye nazırlarının bir araya gelerek müşterek menfaatlara temas eden işler hakkında görüşmeleri idi. Çok ehemmiyetli olan bu temenni maalesef tatbik edilemedi. Mamafî İstanbul ve Ankarada yapılan ikinci konferansta Türkiye hükümeti mezkûr hariciye nazırlarının bir araya gelebilmeleri temin edeceğini vadedmiştir. İkinci Balkan konferansının Ankarada aktedilen celsesinde şayanı dikkat siyasi bir hadise, Türkiye Reisicumhurunun Arnavutluk krallığını resmen tanıması ve nutkundan sonra sair Balkan memleketlerinin devlet reislerine birer dostluk telgrafı çekmesidir.

Konferansının hususî mahiyeti konferansın tesirini azaltmakta beraber azasının her sahayı temsil eden mütehassıs mürahhaslardan tereküp etmesi işe hususî bir ehemmiyet bahş ediyor.

Bu hususta yapılacak daha çok şey olmakla beraber birinci celseye nazaran ikinci celsede hayli tarakki görülmektedir. Müşterek iktisadî menfaatlar ileri sürülerek hükümetlerinde konferansla alâkadar olmaları temin edilmiştir.

Başlıca gayeler şunlardır : Memlekette yerli malı sürümünün temini, ecnebi mahreçler tedariki, memleketler beyninde iş ve istihsal bölümü bu suretle ictimai mahsullerin tezyidi. Bu ndan mada Balkan hükümet merkezleri beyninde daha iyi bir irtibat temini, yeni köprüler inşası, Balkan hükümetleri arasında tayyare seferlerinin tesisi ve Balkan postaları ittihadının zikredilebilir. İktisadî gayelerin başlıcaları şunlardır :

Tütün ve hububat zeriyyat ve ticaretininin himayesi, müşterek bir ticaret ve sanayi odasının ve bir de ziraat odasının tesisi, kredi müesseselerinin teşriki mesaileri Baytarî ve ticarî mukaveleler akti, diğer memleketlerle yapılan ticaret mukavelesi müzakeratında bir teşriki mesai :

ve bir gümrük ittihadına doğru gidilmek üzere şimdiden Balkan memleketleri için imtiyazlı bir gümrük tarifesinin tatbiki.

Bu iktisadî tedbirlere kültürel ve ictimai sahalarda yapılacak tedbirler de ilâve edilebilir. İctimai ve kültürel sahalarda atılacak adımlar şunlardır : İlim müesseselerinin teşriki mesaisi, (bilhassa tıbbî, zıraî ve meteorolojik sahalarda) fikir birliğinin temini için bir Balkan enstitüsünün ihdası ile yine Balkan milletleri tarihinin taharrisile alâkadar olacak bir müessesenin teşkili, Balkan memleketler beyninde bir müderris ve talebe mübadelesi, Balkan hükümetleri tabeasına bu memleketler dahilinde ikamet hakkı ve iş verilmesi.

İctimai mevzuatı hukukiyenin yeknesak bir surette tanzimi, tabiiyetin değişmesi hususunda evli kadına erkeğin haiz olduğu hukuku aynen vermek suretile faydalı neticeler elde etmek kabil olur. Bundan maada dostluk, hakem ve emniyet mukavelelerini ihtiva edecek bir Balkan paktı kurmak ve böylece bir çok siyasi ihtilâfların ve bilhassa müşkil mevzulardan birini teşkil eden akalliyet meselesini halli arzu edilmektedir.

Balkanlarda Amerika birleşmiş devletler veya Almanya ittihadına mümasil bir birleşme tazından ziyade esası daha gevşek bir ittihat tasavvur edilmiştir.

Atınada aktedilen birinci celsede konferansın faaliyeti çizen ve her mesele ile meşgul olmak mesuliyetini üzerine alacak altı komisyon intihap edildi. Bu işler ile daimi surette meşgul olacak bir hey'ette intihap edildikten sonra İstanbulda aktedilen ikinci konferansta daha pratik vazifelerle meşgul olunmuş, ve bu münasebetle muhtelif müşkülât baş göstermiştir.

Hakikî vaziyetlerin ve kabili tatbik görülen projelerin kat'i ve esaslı surette tetkikından sonra bu hususta pratik neticeler elde edilebileceği görülmüştür. Bir çok sahalara ait mühim mes'elelerin büyük bir kısmı daha esaslı surette tetkik edilmek üzere 1932 senesinde İstanbulda ve 1932 senesinde Bükreşte aktedilecek üçüncü konferansa iştirak edecek olan komisyonların tetkikine tevdi edilmiştir.

Bükreşte oktedilen 3 Balkan konferansında akalliyet mes'elesi bilhassa Yukoslavlar ve Bulgarlar arasındaki akalliyet mes'elesi tekrar canlanmış ve bu husus Bulgarların itirazını mucip olmuştur.

Balkan birliği hakkında kat'i bir proje hazırlamak, akalliyet ve sair

mes'elelerin halli için bir tetkik komisyonu seçilmiştir. Bunlardan akalliyet dikkate şayandır.

Bu mühim mes'ele hakkında yapılacak münakaşaların birinci celse esnasında konferansı tehlikeye düşüreceği zannolunmuştur; bu mesele, Atınada bilâkis iyi bir tarzda karşılanmış ve İstanbul'da alâkadar gruplar, (bilhassa Yugoslavya ve Bulgar grupları) bu mes'elelerinin sulhen halli için birlikte çalışacaklarını bildirmişlerdir. İktisadî sahada da merkezi İstanbul'da bulunmak üzere bir Balkan - Sanayi - Ticaret ve Seyri sefain odasının tesisi takarrür etmiş ve bir Balkan posta ittihadının tesisi düşünülmüştür [*]. Posta ittihadı hakkındaki karar muhtelif Posta idarelerinin mümessilleri tarafından imzalanmış, fakat tatbiki hükümetlerin bu hususta vereceği karara bırakılmıştır.

1931 senesi nisanında İstanbul'da Balkan turizm cemiyetinin (Fédération Balcanique de Tourisme) tesisi esnasında verilen kararlar Balkan konferansı tarafından kabul edilmiştir. Sair münakele mes'eleleri henüz kai'i olarak halledilememiştir. Bunada sebep bu toplantıda muhtelif nakliye müesseselerinin mütehassıs ve mürabhaslarının bulunmamasıdır.

Bilhassa Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistanı alâkadar eden Şark tütünleri mes'eleleri bu hususta müşterek bir «Büro» nun teşkili henüz halledilememiştir.

Balkan konferansının ameli faideleri çok olmakla beraber birinci ve ikinci konferanslar arasında geçen zaman zarfında bazı Balkan devletleri beynindeki münasebet (bir tarafta Bulgaristan ve Yugoslavya diğer tarafta Yunanistan ve Romanya) çok dostane değildir. Anlaşmaya müteallik münakaşalar yapılmış ve gittikçe kuvvetlenen dostluk arzusu müşkülleri bertaraf etmiştir. Bunların önüne geçmek için muhtelif vasıtalar bulunmuştur. Balkan davasına iştirak edenlerin adedi çoğalmış ve bu hareket gittikçe ilerlemiştir.

Selânikte 1931 senesi nisanında aktedilen Konsey içtimasında Beynelmîlel sulhun temini ile meşgul Carnégie vakıf müessesesinin ilk sene için verdiği 10.000 dolarlık bir meblâğ sayesinde Balkan birliği maddi surette takviye edilmiş ve dolayısıyla işlerini çoğaltabilmiştir. Bir çok müsait şeraite rağmen siyasi ve diğer sahalardaki müşkülâtın çokluğu kat'i bir anlaşmaya mani olmaktadır. Bu şekilde bir muvaffakiyetin mev-

[1] Bu oda, bu sene temin edilmiştir.

zuubahs olup olmayacağı, ve bu maniaların önüne geçilip geçilemeyeceği hakkında ara sıra şüpheler zuhur ediyor.

Zengin ve etraflı olan bu program tamamen tatbik edilmemiş bile olsa Balkan birliği fikrinin kıymetine hanel getiremez. Altı Balkan memleketi mümessillerinin dostane münakaşalara girişmesi ve muhtelif mes'elelerin halli için muntazaman toplanmaları ve kendi memleketlerinde bu hususta alâka uyandırmaları ve müşterek çalışmaları haddi zatında mühim bir muvaffakiyettir. Balkan birliği etrafındaki faaliyetler anlaşma hususunda iyi bir zemin hazırlamış ve fikrî ve iktisadî sahalarda müsbet neticelerin zuhurunda amil olmuştur. Balkanlardaki vaziyetin ıslahı için yapılan bu teşebbüsler takdire lâyıktır.